

Tematické okruhy k bakalářské SZZ z oboru Český jazyk pro média a veřejnou sféru
platné od akademického roku 2019-2020

obor akreditovaný v r. 2015

Státní závěrečná zkouška z oboru Čeština pro média a veřejnou sféru (bakalářský studijní program) sestává z části lingvomedialní a kulturně-literární (viz níže). V lingvomedialní části zkoušky si student losuje 2 otázky ze dvou košů obsahujících otázky formulované na základě níže uvedených okruhů. 1. koš zahrnuje otázky z okruhů zvuková stránka češtiny a ortoepie grafická stránka češtiny, morfologie, lexikologie a slovtvorba, syntax, větná, souvětná a nadvětná, 2. koš otázky z okruhů stylistika, rétorika a technika mluveného projevu, řečové chování a u profesionálních mluvčích a jako součást kultury člověka, úvod do žurnalistiky, jazyk a styl publicistiky, jazyk a styl reklamních textů, Český národní korpus.

Zkušební komise hodnotí jednak odborné znalosti studenta (důraz je přitom kladen především na schopnost jejich aplikace v jazykové praxi), jednak celkovou úroveň jazykového vyjadřování studenta, jeho schopnost se adekvátně odborně a kultivovaně vyjadřovat k tématům vyplývajícím ze znění otázek.

Upozornění: Otázky u zkoušky jsou formulovány na základě níže uvedených okruhů. Tučně zvýrazněný okruh je vždy hlavní, klíčový a předpokládá znalost i přidruženého (nezvýrazněného) okruhu.

Zvuková stránka češtiny a ortoepie

Vztah zvukové a grafické stránky jazyka.

Produkce a percepce řeči. Podmínky porozumění řeči.

Klasifikace českých samohlásek a souhlásek. Jednotky řeči. Zvuková stavba souvislé řeči. **Prozodické složky řeči,** jejich funkce v mluvených projevech. Ortofonie českých samohlásek a souhlásek.

Ortoepické a neortoepické hláskové změny v proudu řeči. Ortoepie slov domácích a přejatých. **Výslovnostní styly.** Výslovnost přejatých slov. Výslovnost cizích vlastních jmen. Ortoepické příručky.

Grafická stránka češtiny

Pravopis – jeho funkce, principy a druhy. Znalost platné kodifikace Pravidel českého pravopisu.

Morfologie

Morfologie jako gramatická disciplína; vztah slovo tvorby a morfologie.

Morfologická a morfemická analýza slova; slovo jako jednotka fónická, grafická, lexikální, morfologická, syntaktická.

Soustava slovních druhů, jejich vymezení a třídění, přesahy a přechody mezi slovními druhy.

Jmenné kategorie: gramatický rod (životnost), číslo, pád.

Charakteristika a klasifikace substantiv, adjektiv, pronomín, numerálií. Deklinace jmen přejatých a jmen vlastních.

Gramatické významy sloves: osoba, číslo, způsob, čas (relativní čas), slovesný rod, vid, **Charakteristika a klasifikace sloves** podle kritérií formálních; slovesné třídy, slovesa nepravidelná.

Prepozice, konjunkce, partikule, adverbia, interjekce – jejich charakteristika

Lexikologie a slovo tvorba

Lexikologie, slovní zásoba: její rozsah a rozvrstvení, vývoj slovní zásoby.

Lexikografie, nejvýznamnější výkladové a speciální slovníky češtiny.

Slovo, pojmenování, lexém, lexikální jednotka. Postavení lexikální roviny v jazykovém systému. Rozsah a obsah významu slova.

Paradigmatické a syntagmatické vztahy lexikálních jednotek: synonymie, opozitnost, hyperonymie, hyponymie, polysémie, homonymie.

Onomastika, vlastní jméno a jeho status v jazyce.

Frazeologie a idiomatika, vymezení a klasifikace frazémů.

Slovo tvorné způsoby a postupy (derivace, kompozice, abreviace), jejich výrazové prostředky; základní slovo tvorné vztahy; slovo tvorná analýza slova.

Obohacování české slovní zásoby z hlediska synchronního, vývojové tendence v oblasti obohacování slovní zásoby v současné češtině.

Syntax větná, souvětňá a nadvětňá:

Komunikační aspekty v syntaxi a jejich vyjadřování: text a jeho segmentace, výpověď/ elementární textová jednotka; komunikační funkce a formy jejich vyjadřování; modalita jistotní a voluntativní; postoje mluvčího; vyjadřování platnosti a neplatnosti obsahu sdělení.

Slovo – slovní druh – větný člen, syntaktický vztah, syntagma; syntaktické pojetí slovních druhů; systém větných členů a syntaktických vztahů.

Valence, intence, primární a sekundární diateze a jejich realizace.

Větné členy: jejich gramatické a sémantické vymezení, klasifikace, fungování ve větě.

Stavba věty jednoduché a souvětí; záměrné a nezáměrné modifikace větné a souvětě struktury v textu.

Souvětí: parataktické, významové vztahy a jejich realizace; kritéria klasifikace; hypotaktické, gramatické vztahy, kritéria klasifikace vedlejších vět; interpunkce ve větě jednoduché a v souvětí.

Syntax textu: aktuální členění, tematicko-rematické posloupnosti, koreference, izotopické vztahy a řetězce, konektory.

Stylistika

Stylistika a předmět jejího studia, styl, jazykový text, jazykový projev, komunikát, verbální komunikát; objektivní a subjektivní slohotvorní činitelé;

stratifikace národního jazyka – spisovná čeština, nespisovné útvary a poloútvary národního jazyka.

Výstavba textu, horizontální a vertikální členění textu, slohové postupy a slohové útvary.

Slohová charakteristika jazykových prostředků – hláskových, grafických, výslovnostních, morfologických, lexikálních a slovtvorných, frazeologických, syntaktických.

Klasifikace stylů, funkční styl, styly primární a styly sekundární, styly simplexní a komplexní. **Charakteristika stylu prostědělovacího; charakteristika stylu uměleckého.**

Odborný styl a jeho vnitřní diferenciaci, kompozice a jazyk odborných textů, slohové útvary odborné komunikace.

Charakteristika administrativního stylu, kompozice a jazyk administrativních textů, slohové útvary administrativní komunikace.

Publicistický styl a jeho charakteristika, kompozice a jazyk publicistických textů, mluvené a psané texty publicistického stylu, slohové útvary publicistického stylu a jejich diferenciaci.

Řečnický styl a jeho charakteristika, kompozice a jazyk řečnických projevů, slohové útvary řečnických projevů a jejich diferenciaci.

Charakteristika funkčních stylů sekundárních (styl esejistický, učební, reklamní, konverzační).

Rétorika a technika mluveného projevu:

Historie a současnost rétoriky; maximy úspěšné komunikace; komunikační bariéry; působivost veřejného mluveného projevu a její zásady, diferenciaci a charakteristika veřejných projevů.

Technika řeči: zásady správného dýchání, tvoření hlasu a artikulace; hlasová hygiena; zásady výrazného přednesu.

Příprava na řečnické vystoupení s ohledem na funkci a žánr projevu; struktura a členění veřejného projevu; využití zvukových prostředků v řečnické praxi.

Řečové chování jako součást kultury člověka:

Verbální komunikace a její formy: jazyková a řečová kultura.

Norma (komunikační, ortoepická, ortografická, slovtvorná, gramatická, stylová); **kodifikace;** kodifikační příručky, **úzus.**

Nonverbální komunikace a její formy: mimika, oční kontakt, haptika, gestikulace, posturika; úprava zevnějšku.

Konfliktní komunikace: konflikty intrapersonální a interpersonální; způsoby řešení konfliktů, zásady etikety.

Kvalita řečového chování profesionálních mluvčích: požadavky na srozumitelnost mluveného projevu, zásady řečnické průpravy ve zpravodajství, v zábavných pořadech, jevištní řeč apod.

Prezentace a její typy: živá, automatická, interaktivní; vizuální stránka prezentace; příprava a způsoby prezentace; nešvary profesionálních mluvčích.

Úvod do žurnalistiky a publicistiky

Mediální komunikace jako druh sociální komunikace. Diferenciace médií. Mediální produkty. Text a jeho charakteristika. Zpravodajství a publicistika z hlediska jazykové stylistiky.

Zpravodajské žánry a jejich diferenciace. Zpravodajství v tištěných médiích. Agenturní, rozhlasové a televizní zpravodajství.

Reklama v médiích.

Jazyk a styl publicistiky

Mluvnická stránka publicistických textů. Charakteristika tvaroslovných a syntaktických prostředků užívaných v publicistických textech.

Lexikální stránka publicistických textů. Charakteristika lexikálních a slovtvorných prostředků užívaných v publicistických textech.

Kompozice publicistických textů, horizontální a vertikální členění textů, titulky, podtitulky, mezititulky, jejich charakteristika a funkce v publicistických textech.

Jazyk a styl reklamních textů

Reklama jako součást marketingové komunikace. Kritéria diferenciace reklamy. Charakteristika jejích druhů.

Reklamní text a jeho výstavba. Reklamní styl z hlediska vývojového. Jazykové prostředky reklamních textů podle předmětu, adresáta a způsobu realizace reklamy.

Psychologické aspekty reklamních textů.

Český národní korpus

Druhy korpusů, synchronní korpusy češtiny, korpusy české publicistiky, jejich rozsah a složení, způsoby a možnosti korpusové analýzy.

Odborná literatura: Viz sylaby u jednotlivých dílčích disciplín státní zkoušky ve STAGu.

Okruhy ke státní zkoušce z oboru Čeština pro média a veřejnou sféru(bc.)

Vedle otázek z jazyka si student v průběhu pohovoru před zkušební komisí losuje rovněž otázky z oblasti literatury, médií a kultury. Konkrétní otázka může být zúžena podle čtenářských preferencí studenta. Uchazečům se doporučuje, aby s sebou přinesli seznam četby umělecké i odborné literatury, který konkretizaci otázky může usnadnit. Znění zkušebních otázek vychází z následujících okruhů, které slouží jako vodítko pro přípravu ke státní bakalářské zkoušce, jejich znění však není totožné se zněním zkušebních otázek. Okruhy 1 - 6 odrážejí obsah předmětu Úvod do kulturních studií, ke studiu se rovněž doporučuje postupně zveřejňovaná studijní opora ve formátu ppt. na osobní stránce dr. Kotena (v zimním semestru 2017/18 bude aktualizováno cca jednou měsíčně). Okruhy 7 - 9 odrážejí obsah předmětů Česká literatura I, II, okruh 10 koresponduje s obsahem předmětů Současná literatura I a II. Na otázky k okruhu č. 11 připravuje předmět Literární kritika, na okruh č. 12 předmět Zásady ediční práce. V zodpovídání otázek by měl student zúročit rovněž znalosti z předmětu Intermediální studia, příp. z dalších absolvovaných disciplín ve studijním plánu.

Kulturní a literární studia:

1. Umění, literatura, kultura. Definice pojmu umění –definice slovesného umění –vztah uměleckého a věcného písemnictví–místo publicistiky v systému –pojem kultury a jeho různá chápání–kultura jako znak a jako modelující systém–příklad kulturního typu.
2. Kultura jako historická a kolektivní paměť. Konstrukce kolektivní a národní identity – kolektivní paměť – dominantní zápletky v kultuře – traumatický narativ – narativní literatura jako prostředek zobrazování osudových okamžiků českých a československých dějin – vybraná literární a filmová díla s dobově aktuálním námětem – pojmy fikce a historie – psaní dějin jako teoretický problém.
3. Kultura vysoká a nízká. Masová kultura a popkultura. Objasnění pojmů lidová kultura – duchovní a materiální kultura – masová kultura – populární kultura – „kategorie“ kultury v historii a v současnosti – kultura a každodennost – účinky masových médií.
4. Média a kultura. Pojem mediálních studií – definice komunikace a média – mediální studia a ideologie – mediální konstrukce reality – média a vyprávění – narativní žánry v různých médiích –literatura, film, nová média, síťová média.
5. Česká literární kultura. Literatura hodnotná a nehodnotná – populární literatura – brak – kýč –pojem cenzury – současný literární život –literární trh – literární časopisy – knihovny – čtenářství a jeho výzkum – literatura v tištěných i audiovizuálních médiích – literární ceny – prestiž literatury –literatura na internetu.
6. Směry, školy a metody v literárních a kulturních studiích Strukturalismus – sémiotika – poststrukturalismus – marxismus – Frankfurtská škola – kulturní materialismus – analýza diskurzu –genderová studia.

Dějiny české literatury:

7. Nejvýznamnější proudy a osobnosti v novočeské umělecké próze. Pojem kánonu – autoři z „páteře“ kánonu české literatury 19. a 20. století podle vlastního výběru (např. Hašek, Čapek, Vančura, Škvorecký, Kundera, Hrabal) – prozaické žánry – romány, povídky – žánrové varianty – společenský román, historický román a jeho funkce – novely a povídky – paměti, autobiografie, dokumenty v systému žánrů.

8. Nejvýznamnější proudy a osobnosti v české poezii a v dramatu. Kanoničtí básníci a dramatici v novočeské literatuře (podle vlastního výběru) – pojmy lyriky a poezie – pojem dramatu – žánry lyriky a dramatu – aktuální a politická lyrika – drama jako způsob vyjádření – pojmy metafora, alegorie, parabola, fikce.

9. Nejvýznamnější osobnosti české literární publicistiky. Definice žurnalistiky a publicistiky – publicistické žánry – reportáž, esej, rozhovor, fejeton – osobnosti české publicistiky (např. Havlíček, Neruda, Čapek, Peroutka, Pavel, Vaculík) – žánrová publicistika (literární a filmová kritika, hudební publicistika, sportovní žurnalistika a publicistika) – soudobá publicistika.

Současná česká literatura:

10. Básníci, prozaici a dramatici současné literatury – náměty a témata současné české literatury – současná překladová literatura – intertextové a intermediální vztahy – vybrané filmové adaptace současné české literatury – umělecká hodnota současného literárního a filmového umění.

Literární kritika:

11. Definice literární kritiky – funkce kritiky – kritické žánry – osobnosti české literární, divadelní a filmové kritiky – místo kritiky v soudobých médiích.

Základy textologie a ediční praxe:

12. Základy textologie a editologie. Textologie – charakteristika oboru – typy edic – cíle editorovy práce – příprava textu k vydání – redakční práce a techniky – soudobé ediční a bibliografické projekty na internetu.

ECO, U. *Šest procházek literárními lesy*. Olomouc: Votobia 1997.

ECO, U. *Teorie sémiotiky*. Praha: Argo 2009.

EDWARDS, T. *Kulturální teorie*. Praha: Portál 2010.

FIALOVÁ, A. a kolektiv (ed.) *V souřadnicích mnohosti. Česká literatura první dekády 21. století v souvislostech a interpretacích*. Praha: Academia 2014.

HAWKES, T.: *Strukturalismus a sémiotika*. Brno: Host 1999.

HOLÝ, J. – JANÁČKOVÁ, J. – LEHÁR, J. – STICH, A. *Česká literatura od počátku k dnešku*. Praha: NLN 2008.

- ISER, W. *Jak se dělá teorie*. Praha: Karolinum 2009.
- JANÁČEK, P. *Literární brak*. Brno: Host 2004.
- JANOUSEK, P. a kolektiv, *Dějiny české literatury 1945-1989 I. -IV*. Praha: Academia 2007-2008.
- JANOUSEK, P. *Přehledné dějiny české literatury 1945-1989*. Praha: Academia 2012.
- JIRÁK, J. – KÖPPLOVÁ, B.: *Média a společnost*. Praha 2003.
- JIRÁK, J. – KÖPPLOVÁ, B.: *Masová média*. Praha 2009.
- Kolektiv autorů: *Editor a text*. Praha – Litomyšl: Paseka 2006.
- KONČELÍK, J. – VEČEŘA, P. – ORSÁG, P.: *Dějiny českých médií 20. století*. Praha 2010.
- KRATOCHVIL, A. (ed.) *Paměť a trauma pohledem humanitních věd*. Praha: ÚČL AV ČR – Akropolis 2015.
- LOTMAN, J. M. *Sémiotika filmu a problémy filmovej estetiky*. Bratislava: SFÚ 2008.
- LOTMAN, J. M. *Text a kultura*. Bratislava: Archa 1994.
- MACURA, V. *Šťastný věk*. Praha: Academia 2008.
- MACHALA, L. a kol. *Panorama české literatury I-II*. Praha: Knižní klub 2015.
- MACURA, V., *Znamení zrodu a české sny*, Praha: Academia 2015.
- MARCUSE, H. *Jednorozměrný člověk: studie o ideologii rozvinuté industriální společnosti*. Praha: Naše vojsko 1991.
- MITOSEKOVÁ, Z. *Teorie literatury: historický přehled*. Brno: Host 2008.
- MOLDANOVÁ, D. *Základní pojmy textologie*. Ústí nad Labem: UJEP 2013;
<https://www.pf.ujep.cz/pf/dokumenty-kateder/.../371-zakladni-pojmy-textologie>
- MÜLLER, R. – ŠIDÁK, P. (ed.) *Slovník novější literární teorie*. Praha: Academia 2012.
- NÜNNING, A. (ed.) *Lexikon teorie literatury a kultury*. Brno: Host 2006.
- PAVLÍČEK, T. a kolektiv (ed.) *Nebezpečná literatura? Antologie zmyšlení o literární cenzuře*. Brno: Host 2013.
- PETRŮ, E. *Úvod do studia literární vědy*. Olomouc: Rubico 2000.
- SEARLE, J. R., *Mysel, jazyk, společnost*. Bratislava: Kalligram 2007.
- ŠEBESTA, K. *Od jazyka ke komunikaci*. Praha 1999.